Defensa de l’educació davant una “sociologia postfranquista”

written by Esther Roca | 30 de July de 2024

En aquests dies que s’està parlant en els mitjans del nostre país de l’origen de la sociologia, voldria fer una defensa de l’educació i la importància del seu vincle amb la sociologia.

Moltíssimes persones treballem amb profunda vocació per l’educació cada dia. Una educació que siga científica, no sexista ni racista. Una educació transformadora, al servei de millorar realitats socials i trajectòries de vida. Les conseqüències del desprestigi al qual ha sigut sotmesa l’escola i el professorat a Espanya a diferència d’altres països no és, com alguns s’han obstinat a dir, responsabilitat de la ciutadania, ni de les famílies, ni de l’alumnat. Encara que les causes per les quals s’ha infravalorat el seu poder transformador són diverses, hui m’agradaria al·ludir a una principal.

En els anys 80-90, el representant més poderós de la sociologia heretada del franquisme (Salustiano del Campo) col·locava al capdavant de la sociologia de l’educació espanyola a Carlos Lerena i Mariano Fernández Enguita, que mai van contribuir a cap millora de l’educació sinó sols a criticar les que feien professionals molt entregats al seu

treball. En aquest **article científic** s'explica amb quines tàctiques ho feien, com per exemple donar la càtedra a Lerena sense que aquest haguera publicat abans ni un sol article i ni un sol llibre.

Quan internacionalment ja s'estava investigant com l'educació podia i havia de contribuir a transformar les desigualtats socials, a Espanya, des de la sociologia, es va obrir una forta ofensiva liderada per aquests autors (Carlos Lerena, Mariano Fernández Enguita o Salustiano del Campo), entre altres, **dient que l'educació, l'escola, no millorava les realitats socials.** En contra del que es va pretendre fer creure, els seus atacs a la pedagogia (entre elles a la pedagogia crítica que liderava grans transformacions mundials en eixe moment) no venien de la sociologia espanyola, sinó d'una part d'ella. Se'ns va presentar com a sociologia i com a sociologia de l'educació el que diferenciarem com a "sociologia" heretada del franquisme o "sociologia postfranquista".

Els impactes d'aquesta "sociologia postfranquista" no van quedar només en una part de la sociologia sinó que van impregnar altres ciències socials com la pedagogia, fent creure que realment des de l'educació res es podia transformar. Aquestes afirmacions contradeien nombroses realitats socioeducatives que ja mostraven millores increïbles com la "pedagogia de l'oprimit" de Paulo Freire, les "escoles accelerades" de Henry Levin i les "comunitats d'aprenentatge" de Ramón Flecha, entre altres. O com ja ho havien mostrat en el passat al nostre país, "l'escola moderna" de Francisco Ferrer Guardia i la "institució lliure d'ensenyament" amb Giner de los Ríos entre altres. En els escrits, conferències i contribucions d'aquestes persones, hi ha anàlisis científiques molt valorades internacionalment de com des de les diferents dimensions de l'educació s'aconseguia superar greus desigualtats socials

a les quals les persones eren sotmeses. En canvi, en eixa altra "sociologia de l'educació postfranquista" es parlava de la reproducció de les desigualtats que es realitzava des de l'educació i de la debilitat de l'escola davant altres estructures socials; però no sols això, s'assenyalava a les persones i grups socials que més patien, com podia ser el poble roma, com a culpable de l'índex de fracàs escolar o exclusió social que patien.

La sociologia de l'educació que en aquests moments més impacte internacional està tenint és molt diferent i ja creixia abans d'eixos anys 80 i 90 malgrat l'obstinació d'aquests altres per ocultar-la. Aquesta creix en debat constant amb altres disciplines científiques com la pedagogia, l'educació social, la psicologia, etc. Es lidera en cocreació donant resposta, des de i amb la pedagogia i l'educació, als problemes que més preocupen la ciutadania. Ha demostrat amb innombrables evidències que **l'educació pot liderar transformacions educatives i socials que són vitals per a moltes vides humanes i grups socials de múltiples característiques.**

Per sort, hui dia, cada vegada emergeixen més congressos científics i grups d'investigació multidisciplinaris i oberts a la ciutadania que lideren espais de debat rigorosos, transformadors i plurals, que no silencien els grans assoliments que des de l'educació estem ja fent, tenint com a utopia la millora de les realitats socials.